

Ήθη και έθιμα των Χριστουγέννων στη Ρωσία

/ [Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Οι μέρες των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς, πάντα ξεχώριζαν, γιατί διέθεταν μια ιδιαίτερη μαγική δύναμη, για τους Ρώσους. Τα σχετικά έθιμα και οι παραδόσεις δεν είναι μόνο χριστιανικά, αλλά έλκουν την καταγωγή τους από τις αρχαίες σλαβικές θρησκείες.

Η Ρωσική Εκκλησία γιορτάζει τα Χριστούγεννα σύμφωνα με το Ιουλιανό ή το λεγόμενο «παλαιό ημερολόγιο», το οποίο υστερεί κατά περίπου δύο βδομάδες, σε σχέση με το σύγχρονο Γρηγοριανό ημερολόγιο. Γι' αυτό το λόγο, τα Χριστούγεννα γιορτάζονται στις 7 Ιανουαρίου και όχι στις 25 Δεκεμβρίου. Παρ' όλα αυτά, πριν από πολλούς αιώνες, δεν υπήρχε διαφορά, κι η γιορτή των Χριστουγέννων στη Ρωσία συνέπιπτε με το χειμερινό ηλιοστάσιο, όπως και σ' όλη την υπόλοιπη Ευρώπη.

Αρχαϊκές λατρείες

Απ' αυτές τις εποχές κρατούν και οι πανάρχαιες παραδόσεις που συνδέονται με την προχριστιανική λατρεία του Ηλίου, που αργότερα ταυτίστηκε με τα Χριστούγεννα. Οι πιο διαδεδομένη πρακτική των αγροτών προγόνων ήταν η πρόβλεψη του καιρού και της σοδειάς, με βάση τα φυσικά φαινόμενα που παρατηρούνται την ημέρα των Χριστουγέννων:

Πάχνη τα Χριστούγεννα σημαίνει πλούσια σοδειά σιτηρών.

Χιονοθύελλα την παραμονή των Χριστουγέννων σημαίνει ότι τα δέντρα θ' ανθίσουν νωρίς.

Αν τα Χριστούγεννα ο καιρός είναι ζεστός, η άνοιξη θα είναι κρύα.

Χιονοθύελλα υπόσχεται ότι η μελισσοκομία θα πάει καλά.

Έναστρος ουρανός υπόσχεται καλή σοδειά αρακά.

Το έλκηθρο πηγαίνει εύκολα – περίμενε καλή σοδειά μαυροσίταρου.

Ανήλιες μέρες μετά τα Χριστούγεννα σημαίνουν ότι θα έχει πολύ γάλα, ενώ αν είναι ηλιόλουστες θα έχει πολλά αβγά.

Παγανιστικά έθιμα

Οι χωρικοί, για να πάρουν μια ακριβέστερη εικόνα του ερχόμενου έτους, παρά την κατηγορηματική απαγόρευση της Εκκλησίας, προσέφευγαν στη μαντεία. Η μεγαλύτερη νύχτα του χρόνου αποτελούσε χαρακτηριστική περίπτωση. Σύμφωνα με τις σλαβικές δοξασίες, τα κακά πνεύματα είναι ιδιαίτερα δραστήρια αυτή την ημέρα του χρόνου κι έρχονται πρόθυμα σε επαφή με ανθρώπους. Κι ενώ περίμεναν να πάρουν απάντηση στο ερώτημά τους από τα δαιμόνια της φύσης και του σπιτιού, τα ίδια ξόρκια θα μπορούσαν να απευθύνονται στο Χριστό, την Παναγία και τους Αγίους.

Οτιδήποτε μπορούσε να αποτελέσει ζητούμενο μιας μαντείας: η ευημερία του σπιτιού, η καλή τύχη, ο γάμος μέσα στο ερχόμενο έτος, κλπ. Επομένως και οι τρόποι της μαντείας ήταν ποικίλοι. Ονειρομαντεία και προβλέψεις με χρήση αντικειμένων, μέχρι και σοβαρή μαγεία με θυσίες ζώων σε σταυροδρόμια.

Η μεγαλύτερη εφευρετικότητα στις μαντείες αφορούσε στο γάμο. Και δεν ήταν τυχαίο, αφού η γιορτή των Χριστουγέννων, μεταξύ άλλων, σήμαινε και τη λήξη της 40ήμερης νηστείας, κατά τη διάρκεια της οποίας οι γάμοι απαγορεύονταν, γι' αυτό και η «γαμήλια περίοδος» ξεκινούσε αμέσως μετά τα Χριστούγεννα. Και εννοείται ότι θα έπρεπε να μαθευτεί όλη η αλήθεια, σχετικά με τον μέλλοντα σύζυγο.

Ο πιο ιδιόμορφος, ίσως, τρόπος να μάθει κανείς ποιος θα είναι ο μέλλον σύζυγος ήταν ο εξής. Τα μεσάνυχτα η κοπέλα πήγαινε στα μπάνια (χαμάμ), έχοντας τυλίξει το κεφάλι μέσα στη φούστα της αφήνοντας γυμνούς τους γλουτούς. Έμπαινε μέσα πισωπατώντας και λέγοντας: «Πλούσιε άντρα χτύπησέ με στα πισινά με το τριχωτό σου χέρι!». Αν νιώσει χέρι τριχωτό, ο άντρας θα είναι πλούσιος, αν το

χέρι είναι άτριχο και σκληρό, θα είναι φτωχός και άξεστος, αν είναι μαλακό, τότε ο σύζυγος θα έχει μαλακό χαρακτήρα.

Χριστιανικές παραδόσεις

Εκτός από πλήρως παγανιστικά έθιμα, τα Χριστούγεννα προσφέρουν σε αφθονία και αποκλειστικά χριστιανικές παραδόσεις. Έτσι, την παραμονή των Χριστουγέννων (“σοτσέλνικ” στα ρωσικά), τηρούσαν αυστηρή νηστεία. Δεν έτρωγαν τίποτε ώπου να εμφανιστεί το πρώτο αστέρι στον ουρανό, ενώ το φαγητό αυτής της ημέρας, ήταν ιδιαίτερο απλό και λιτό: Αποτελούνταν από χυλό σιταριού (“σότσιβο”, απ’ όπου προέρχεται και η λέξη “σοτσέλνικ”). Πρόκειται για κάποιο είδος προσφοράς προς το αστέρι της Βηθλεέμ που ανήγγειλε τη γέννηση του Ιησού. Εκτός από το τραπέζι, το “σότσιβο” και το “βζβαρ” (κάτι σαν σαλέπι από φρούτα) απιθώνονταν πάνω στο σανό, στρωμένο κάτω από τα εικονίσματα του σπιτιού. Έτσι συμβόλιζαν τα δώρα που προσέφεραν οι βοσκοί, στη φάτνη με τον νεογέννητο Χριστό.

Επίσης, την παραμονή των Χριστουγέννων συνηθιζόταν η διανομή της φιλανθρωπίας. Το έθιμο κατάγεται από παλαιότερες εποχές, ενώ συμμετείχε και ο ίδιος ο Τσάρος, αλλά και άλλα κοινωνικά στρώματα. Τον 16ο και τον 17 αιώνα, την παραμονή των Χριστουγέννων, ο Τσάρος περιόδευε σε φυλακές και πτωχοκομεία και έκανε δωρεές δια ζώσης στους τροφίμους τους. Οι φτωχοί και οι σαλοί ήξεραν ότι ο Τσάρος θα περάσει από τους δρόμους, μοιράζοντας χρήματα, και εισέρρεαν εκ προοιμίου απ’ όλη τη Μόσχα.

Τα κάλαντα

Η λειτουργία στις ορθόδοξες εκκλησίες ξεκινά το απόγευμα και διαρκεί μέχρι το πρωί. Κατόπιν οι πιστοί αρχίζουν τους εορτασμούς, στρώνουν το τραπέζι με τα διάφορα γιορτινά πιάτα, κάνουν τις επισκέψεις τους. Όλη την ημέρα στο σπίτι προσέρχονται και απρόσκλητοι, αλλά το ίδιο καλοδεχούμενοι και επισκέπτες που λένε τα κάλαντα. Είναι η παράδοση της δοξολογίας του Χριστού από την αυγή της ημέρας των Χριστουγέννων. Τα κάλαντα ακούγονταν σ’ ολόκληρη την ορθόδοξη Ρωσία. Οι ερμηνευτές αυτών των ασμάτων ευχόντουσαν κάθε ευτυχία στο σπίτι και στον νοικοκύρη, και εκείνος, ανάλογα με το πόσο ευκατάστατος ήταν, τους έδινε χρήματα και σπιτικές πίτες. Είναι γνωστό ότι ακόμη και ο Μεγάλος Πέτρος έλεγε τα κάλαντα, μαζί με άλλες κομπανίες, στα σπίτια των ευγενών και των εμπόρων.

Οι εορτασμοί των Χριστουγέννων συνεχίζουν και γι άλλες 12 μέρες, οι οποίες αποκαλούνται “σβιάτκι” και διαρκούν μέχρι την επόμενη μεγάλη χριστιανική

εορτή, τα Θεοφάνεια.

Ντμίτρι Κίκοτ

Πηγή: gr.rbth.com